

ДВНЗ «Криворізький національний університет»
Бібліотека

Укладач О. В. Кисільова,
головний бібліограф бібліотеки ДВНЗ «КНУ»

**Приклади оформлення
бібліографічного посилання**

**(за вимогами ДСТУ8302:2015 «Бібліографічне посилання. Загальні
положення та правила складання»)**

Кривий Ріг, 2016

ДСТУ 8302:2015 розроблено Державною науковою установою «Книжкова палата України імені Івана Федорова».

Цей стандарт установлює види бібліографічних посилань, правила та особливості їхнього складання й розміщування в документах.

Бібліографічне посилання, що є частиною довідкового апарата документа, наводять у формі бібліографічного запису.

Приклади, що наведено в тексті стандарту, є умовними.

Загальні положення.

Бібліографічне посилання призначено для ідентифікації, загальної характеристики та пошуку документа, що є об'єктом бібліографічного посилання.

Об'єктами посилання можуть бути всі види опублікованих чи неопублікованих документів або їхні складові на будь-яких носіях інформації (зокрема в телекомунікаційних мережах).

Елементи бібліографічного запису (заголовки і бібліографічний опис) та знаки пунктуації в бібліографічному посиланні, незалежно від його призначення та виду, подають згідно з ДСТУ ГОСТ 7.80:2007 і ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 **з урахуванням таких особливостей:**

- у заголовку бібліографічного запису подають відомості про одного, двох чи трьох авторів, при цьому імена цих авторів у бібліографічному описі у відомостях про відповідальність (за навкісною рисою) не повторюють;
- за потреби у заголовку бібліографічного запису позатекстового посилання можна зазначити більше ніж три імені авторів;
- замість знака «крапка й тире» («. – »), який розділяє зони бібліографічного опису, в бібліографічному посиланні рекомендовано застосовувати знак «крапка» (при цьому в межах одного документа застосовування в бібліографічних посиланнях розділових знаків уніфікують);
- відомості, запозичені не з титульної сторінки документа, дозволено не брати у квадратні дужки;
- після назви дозволено не зазначати загального позначення матеріалу («Текст», «Електронний ресурс», «Карти», «Ноти» тощо – перелік згідно з ДСТУ ГОСТ 7.1:2006);
- у складі вихідних даних дозволено не подавати найменування (ім'я) видавця;
- у складі відомостей про фізичну характеристику документа можна зазначити або його загальний обсяг (наприклад: 285 с.), або номер сторінки, на якій подано об'єкт посилання (наприклад: С. 19);
- дозволено не наводити відомостей про серію та Міжнародний стандартний номер (ISBN, ISMN, ISSN).

В усіх елементах бібліографічного опису (за винятком основної назви документа й відомостей, що належать до назви та містять одне слово) дозволено скорочувати окремі слова та словосполучення згідно з ДСТУ 3582, ДСТУ 6095, ДСТУ 7093, ГОСТ 7.12.

Якщо текст цитовано не за першоджерелом, то на початку підрядкового бібліографічного посилання наводять пояснювальні слова: «Наведено за:», «Цит. за:» («Цитовано за») і зазначають джерело, з якого запозичено текст.

Приклад

Підрядкове посилання

* *Цит. за: Бойко О. Д. Історія України. Київ, 2004. С. 114.*

Підрядкові та позатекстові бібліографічні посилання пов'язують із текстом документа за допомогою знаків виноски: арабських цифр, літер, астериска (зірочки).

У внутрішньотекстовому та підрядковому бібліографічному посиланнях на статтю з журналу, збірника зазначають бібліографічні відомості тільки про документ і номер сторінки.

Приклад

У тексті:

У статті Лапишина О. Є. «Використання хімічних речовин для знепилення повітря на проммайданчиках гірничих підприємств» подано таке визначення: ...⁴.

У підпорядковому посиланні:

⁴ *Відомості АГН України. 1997. № 2. С. 74-74.*

У бібліографічних посиланнях на складник документа аналітичний бібліографічний опис розділяється крапкою, а відомості про документ (його назву), в якому розміщено складник, виділяється курсивом.

Приклад

Підпорядкове посилання

⁴ *Національна доктрина розвитку освіти : затв. Указом Президента України від 17 квіт. 2002 р. № 347. Освіта. 2002. 24 квіт. С. 2-4.*

Види бібліографічних посилань та правила їхнього складання

Бібліографічні посилання розрізняють на **повне** та **коротке**.

Повне бібліографічне посилання містить усі обов'язкові елементи. Коротке бібліографічне посилання містить частину обов'язкових елементів, що використовують тільки для пошуку об'єкта посилання.

За місцем розташування в документі розрізняють такі бібліографічні посилання:

внутрішньотекстове, підрядкове, позатекстове.

Внутрішньотекстове бібліографічне посилання:

Внутрішньотекстове бібліографічне посилання застосовують, якщо значну частину відомостей про об'єкт посилання внесено до тексту документа.

Внутрішньотекстове бібліографічне посилання розміщують безпосередньо в тексті документа і подають у круглих дужках.

Рекомендовано складати внутрішньотекстове бібліографічне посилання в короткій формі.

Приклади:

(Форум гірників. Дніпропетровськ, 2005. Т. 4. С. 250-255);

(Наука та інновації. 2015. Т. 11. № 4. С. 32-37)

(Дніпропетровськ : Дніпропетр. нац. ун-т, 2003. С. 730);

(«Майбутнє – аудит» : матеріали Міжнародної наук.-практ. конф. Кр. Ріг, 2014. 434 с.)

(Книжкова палата України : сайт. URL: <http://www.ukrbook.net>).

Підрядкове бібліографічне посилання

Підрядкове бібліографічне посилання використовують, якщо всередині тексту документа його розмістити неможливо або небажано, щоб не переобтяжувати текст.

Підрядкове бібліографічне посилання розміщують як примітку в нижній частині сторінки (полоси набору), відмежовуючи від основного тексту горизонтальною рисою.

Підрядкове бібліографічне посилання пов'язують із текстом документа за допомогою знаків виноски (наприклад: Текст ⁴).

Знаки виноски відокремлюють від тексту проміжком.

Підрядкове бібліографічне посилання можна наводити в повній або короткій формі.

Приклади

Повна форма

⁷ Гірничий вісник : наук.-техн. зб. Вип. 100 / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «КНУ». Кривий Ріг, 2015. С. 177-181.

⁸ Дояр Л. В. Криворіжжя – рідний край: сторінки історії. Кр. Ріг : Видав. дім, 2009. С. 99-101.

Коротка форма

⁷ Гірничий вісник: Вип. 100. Кр. Ріг, 2015. С. 177-181.

⁸ Дояр Л. В. Криворіжжя – рідний край. Кр. Ріг, 2009. С. 99-101.

У підрядковому бібліографічному посиланні на електронний ресурс дозволено зазначати тільки електронну адресу, використовуючи замість слів «Режим доступу» аббревіатуру «URI» або «URL».

Приклад

У тексті:

Капленко Юрій Петрович: праці вченого та літ. про нього. Вип. 2.

У підпорядковому посиланні:

* URI: <http://lib.knu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/07/Капленко.pdf>.

(дата звернення: 15.07.16)

Позатекстове бібліографічне посилання

Позатекстове бібліографічне посилання використовують у наукових виданнях.

Позатекстові бібліографічні посилання нумерують у межах усього документа або в межах окремих глав, розділів, частин тощо, застосовуючи наскрізне нумерування (арабськими цифрами).

Позатекстові бібліографічні посилання розміщують наприкінці основного тексту (або після заключної статті, післямови, коментарів – за їх наявності) документа або його складника (зазначаючи, наприклад, «Список бібліографічних посилань»).

Сукупність позатекстових бібліографічних посилань, оформлених як перелік бібліографічних записів, не можна вважати бібліографічним списком (списком використаної літератури) чи покажчиком, що мають самостійне значення як бібліографічні посібники.

У позатекстовому бібліографічному посиланні повторюють бібліографічні відомості про об'єкт посилання, який згадано в тексті документа.

Приклад

У тексті:

«...про що зазначено у Законі України «Гірничий закон України⁴».

У позатекстовому посиланні:

4. Гірничий закон України: Закон України за станом на 28 жовт. 2005 р. / Верховна Рада України. Київ : Парлам. вид-во, 2005. 29, [7] с. (Закони України).

Позатекстове бібліографічне посилання пов'язують із фрагментом тексту документа, до якого воно належить, за допомогою знаків виноски, які або виносять на верхню лінію шрифту після відповідного тексту та перед позатекстовим посиланням, або складають в одну лінію зі шрифтом основного тексту (у квадратних дужках у тексті та без дужок перед позатекстовим посиланням).

Приклад 1

У тексті:

Основні властивості газу і пилу, їхня дія на живий організм викладено в монографії

«Пиловловлювання та очистка промислових газів»

(автори Вілкул Ю. Г., Мулявко В. І., Кіріченко А. М.)⁵.

У позатекстовому посиланні:

⁵ Вілкул Ю. Г., Мулявко В. І., Кіріченко А. М.

Пиловловлювання та очистка промислових газів : монографія. Кривий Ріг, 2011. 200с.

Якщо в тексті згадують конкретну частину документа, після неї можна зазначати

(у квадратних дужках) порядковий номер позатекстового бібліографічного посилання та сторінку, на якій подано цей об'єкт посилання. Між поданими відомостями проставляють знак «кома».

Приклади

У тексті:

[2, с. 35]; [2, с. 195].

У позатекстовому посиланні:

2. Азарян А. А., Азарян Р. С. Основи наукових досліджень : навч. посіб. – Кр. Ріг : Вид. центр КТУ, 2010. – 230 с.

Якщо посилання в тексті подають на документ, авторами якого є одна, дві чи три особи, у квадратних дужках зазначають їхні прізвища, розділяючи знаком «кома».

Якщо посилання в тексті подають на документ, авторами якого є чотири та більше осіб, у квадратних дужках зазначають тільки його назву.

Приклад

У тексті:

[Предельная глубина разработки богатых руд].

У позатекстовому посиланні:

Предельная глубина разработки богатых руд / Малахов Г. М. и др. Київ, 1982. 33 с.

Дозволено у посиланні в тексті скорочувати довгі назви документів, позначаючи останні виділені слова назви знаком «три крапки».

Приклад

У тексті:

[Управление горным давлением... с. 85].

У позатекстовому посиланні:

Управление горным давлением при разработке рудных месторождений Криворожского бассейна / Г. М. Малахов. К., 1990. 199 с.

Якщо об'єктом позатекстового бібліографічного посилання є багаточастинний документ, у посиланні в тексті потрібно зазначати номер тому (частини) або випуску видання.

Приклад

У тексті:

[Бизов В. Ф., т.V, с. 145-198].

У позатекстовому посиланні:

Бизов В. Ф. Основи технології гірничого виробництва. Кр. Ріг : Мінерал, 2000. Т. V. 270 с.

Особливості складання комплексного бібліографічного посилання

Якщо в бібліографічному посиланні використано кілька об'єктів посилання, їх об'єднують в одне – комплексне бібліографічне посилання.

У комплексному бібліографічному посиланні кілька об'єктів посилання подають в алфавітному чи хронологічному порядку або за алфавітом назв мов, тобто за принципом єдиної графічної основи – кириличної, латинської тощо, або кожною мовою окремо.

Кожне з бібліографічних посилань у складі комплексного посилання оформлюють за загальними правилами, ураховуючи зазначені далі особливості.

Якщо кілька бібліографічних посилань у складі комплексного посилання мають ідентичні заголовки (один і той самий автор кількох праць), у другому й наступних посиланнях ці заголовки можна замінити словами: «Його ж», «Її ж», «Їх же».

Приклад

Підрядкове комплексне посилання:

Стецкевич В. В. Воєнно-мобілізаційна кампанія в Україні у перший період війни (червень 1941р. – липень 1942 р.) : історіограф. проблеми. Кр. Ріг, 2009. С. 76.

Його ж.

Україна в початковий період війни: історіографія проблеми в контексті сучасного розвитку історичної науки. Дн-ськ, 1992. С.19.

Позатекстове комплексне посилання:

27. Моркун Н. В.: 1) Методичні вказівки до виконання курсової роботи з дисципліни "Моделювання економіки". Кр. Ріг, 2008. 24 с. ; 2) Методичні вказівки до виконання самостійної роботи студентів, поточного і підсумкового контролю знань з дисципліни "Моделювання економіки". Кр. Ріг, 2008. 28 с.

Особливості складання бібліографічного посилання на електронний ресурс

Залежно від режиму доступу електронні ресурси поділяють на електронні ресурси локального та віддаленого доступу.

Джерелами інформації для складання бібліографічного посилання на електронний ресурс є титульний екран, основне меню, програма, головна сторінка сайту чи порталу, що містять відомості про автора, назву, відповідальність, перевидання (версію), місце та рік видання. Основним джерелом інформації є титульний екран. За потреби використовують й інші джерела інформації: етикетку на фізичному носіїві електронного ресурсу, технічну та іншу супровідну документацію до нього або контейнер, коробку, конверт тощо (згідно з ДСТУ 7157).

Приклад

Підрядкове посилання

⁷ Кожухівський А. Д. Імітаційне моделювання систем масового обслуговування [Електронний ресурс] : практикум / Черкас. держ. технол. ун-т. Електрон. текст. дані. Черкаси, 2009. 1 електрон. опт. диск (CD-R).

Відомості про доступ до електронного ресурсу подають у бібліографічних посиланнях на документи з комп'ютерних мереж, а також із повнотекстових баз даних, доступ до яких здійснюють на договірній основі або за передплатою (наприклад, «ЛІГА-ЗАКОН», «Нормативні акти України» тощо)

Приклад

Позатекстове посилання

3. Про відзначення 150-річчя з дня народження видатного вченого Володимира Івановича Вернадського [Електронний ресурс] : проект постанови Верховної Ради України. Документ не було опубліковано. Доступ із інформ.-правової системи «ЛІГА-ЗАКОН».

Відомостям про дату останнього оновлення електронного ресурсу віддаленого доступу передають слова «Дата оновлення». Ці відомості в бібліографічному посиланні наводять перед відомостями про режим доступу («URI», «URL»).

Приклад

Підпорядкове посилання

⁹ Берташ В. Пріоритети визначила громада // Голос України: електрон. версія газ. 2012. № 14 (5392). Дата оновлення: 04.08.2012.

URL: <http://www.golos.com.ua/userfiles/file/040812/040812-u.pdf> (дата звернення: 06.08.2012).

⁹ Азарян А. А. Модель взаємодіяння гамма-ізлучення с горними породами // Электронное моделирование : сайт Наук. б-ки період. видань НАН України. 2010. Дата оновлення 03.012.2015.

URI: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/61683> (дата обращения 08.12.2015).

Для запобігання помилок у наведенні електронної адреси рекомендовано подавати її в один рядок.

Після електронної адреси подають відомості про дату звернення до електронного ресурсу віддаленого доступу: число, місяць і рік (в круглих дужках) після слів «дата звернення».

Приклад

Позатекстове посилання

4. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL:

<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

(дата звернення : 08.02.2012).

У бібліографічному посиланні на електронні ресурси локального та віддаленого доступу в примітці можна не подавати відомостей про джерело назви («Назва з етикетки диска», «Назва з екрана» тощо).